

GERGI-HORGOS LIVIA

A (törvényes) vád problematikája egy jogeset tükrében

Tanulmányozva az 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) hatályos szabályozása és az új büntetőeljárási törvény kodifikációs javaslata¹ (a továbbiakban: javaslat) – a közigazgatási egyeztetés előtti normaszöveg – közötti eltéréseket, a vád törvényességére vonatkozó eltérés sajátos kérdés felvetésére ad okot. Jelen tanulmányban kísérletet teszek a két (a hatályos, illetve a javaslat) normaszöveg, valamint egy jogeset kapcsán rávilágítani a probléma lényegére.

Mint megismerhettük, a javaslatból kimarad a „törvényes”, mint alapvető követelményt megtestesítő jelző, így annak 6. § (1) bekezdése rögzíti, hogy: „A bíróság vád alapján ítélezik.”

A javaslat hallgat a törvényes vád minimális alaki és tartalmi kritériumáról, szemben a hatályos Be. szövegével. Továbbmenve a javaslat megszünteti azt a különbséget, amelyet a Be. a törvényes vád és a kellékhányos vád között előír. A javaslat 487. §-a szerint a bíróság kötelezett arra, hogy döntsön a „hiányos” vádról. A javaslat nem írja elő a törvényesen beszerzett bizonyítékon alapuló „megalapozott” vád követelményét sem. Ezzel nem történt meg a Be.-beli szabályozás ellentmondásának a feloldása, ami szerint a vád akkor is törvényes (lehet), ha jogellenesen beszerzett bizonyítási eszközökön alapul. A felvetett problémakör a tárgyalás előkészítése során különösen abban jelentkezik, hogy nincs lehetőség a vád vizsgálatára. Utóbbira pedig azért lenne szükség, mert jelenleg a bíróságnak nincs felhatalmazása arra, hogy felülbírálja az ügyész vádemelésről való döntését. A Be. ugyanis kizárólag a benyújtott vád alaki és tartalmi szempontból történő vizsgálatát írja elő.

Ennélfogva fennáll a veszélye annak, hogy az állam büntetőjogi igényének érvényesítése sérelmet szenved, mert az nem a jogállami követelményeknek megfelelő büntetőeljárársban valósul meg. Sérelem érheti így a javaslat preambulumban rögzített tisztességes eljárás jogát, továbbá a funkciómegosztás elvét, és az Alkotmánybíróság több határozatában a jogállamiság alapvető ismérveként rögzített jogbiztonságot.

¹ <http://www.kormany.hu/download/e/ba/>

A tanulmány zárásaként *de lege ferenda* javaslat megfogalmazásával töreksem a tárgyalt problémakört megoldandó szabályozásra, egyúttal a vele összefüggő, a jogbiztonságot érintő aggályok tisztázására.

A jogeset²

Az elsőrendű terhelt mint az egyik nyelvvizsgahely nyelvvizsgáztatója – az ötödrendű terhelt közvetítése útján – nyelvvizsgát szerezni kívánó hatod-, heted-, nyolcad-, kilenced-, tized-, tizenegyed-, tizenketted-, tizenharmad-, tizennegyed-, tizenötöd-, tizenhatod- és tizenhetedrendű terheltektől háromszáz–háromszázötvenezer forintot vett át. A pénzt azért fogadta el, hogy kötelességszegést megvalósító közreműködése folytán a terheltek a vizsgakövetelményeknek való megfelelés nélkül jussanak garantáltan komplex nyelvvizsga-bizonyítványhoz. Mindezt úgy, hogy az egyes részvizsgákon tényleges vizsgateljesítményt nem kell nyújtaniuk, illetve egyes részvizsgákon megjelenniük sem kell.

A nyomozási szakasz

A megalapozott gyanú közlésekor a nyomozó ügyészség a hatod-, heted-, nyolcad-, kilenced-, tized-, tizenegyed-, tizenketted-, tizenharmad-, tizennegyedrendű terhelteket (a „vizsgázókat”) egyrendbeli, a Btk. 253. § (1) bekezdésébe ütköző, és a (2) bekezdése szerint minősülő kötelességszegésre irányuló hivatali vesztegetés büntettének elkövetésével gyanúsította meg. E deliktum büntetési tétele egytől öt évig terjedő szabadságvesztés. A megalapozott gyanú közlésekor a nyomozó ügyészség a terheltek részére nem rendelt ki védőt. Mindez annak ellenére történt így, hogy a Be. rendelkezései³, valamint az ezzel összhangban lévő kúriai joggyakorlat⁴ alapján ilyenkor kötelező a védelem.

² A tényállás bővebb terjedelemben való ismertetése tárgyunk szempontjából nem bír jelentőséggel.

³ A büntetőeljárásban védő részvétele kötelező a Be. 46. § a) pontja szerint ha „a bűncselekményre a törvény ötévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztést rendel”.

⁴ BH, 2007/402.: A kötelező védelem esetén a védő kirendelésének elmulasztása a nyomozó hatóság részéről a terhelt jogainak olyan lényeges korlátozását jelenti, hogy az ennek hiányában fogatosított kihallgatásán tett vallomása bizonyítékként nem értékelhető [1998. évi XIX. törvény 46. § a) pont; 179. § (3) bek.; 78. § (4) bek.]. Pécsi Ítéltábla Bf. I. 34/2007.

A megalapozott gyanú közlésekor a heted-, a nyolcad-, a tized-, a tizenegyed-, a tizenharmad- és a tizennegyedrendű terheltek beismerő vallomást tettek. Ezzel szemben a hatod-, a kilenced- és a tizenkettőrendű terheltek a vallomástételt megtagadták. Kihallgatásukon egyik terhelt vonatkozásában sem volt védőt kirendelő határozat, illetve ügyvédi meghatalmazás. A hetedrendű terhelt esetében a felvett jegyzőkönyv hallgat a gyanúsított kihallgatásának a helyéről. A heted-, a nyolcad-, a tizenharmad- és a tizennegyedrendű terhelteket pedig nem figyelmeztették arra, hogy jelen ügyben a védelem kötelező.⁵

A hatodrendű terhelt esetében a kihallgatást megelőző figyelmeztetés nem volt teljes körű. Az imént felhívott szabály értelmében elmaradt annak közlése, hogy ha három napon belül nem hatalmaz meg védőt, akkor azt a nyomozó ügyészség rendeli ki, ha pedig a terhelt kijelenti, hogy nem kíván védőt megbízni, akkor a nyomozó ügyészség nyomban védőt rendel ki számára. Elmaradt továbbá a terhelt arra való figyelmeztetése is, hogy vallomástétel esetén a vallomásában mást bűncselekmény elkövetésével nem vádolhat.

A nyomozó ügyészség a Be. kötelező védelemre vonatkozó szabályára hivatkozással a hatod- és a hetedrendű terheltek tekintetében a kihallgatásuk másnapján, míg a nyolcad- és a tizedrendű terhelteknél a kihallgatásukat követő 53. napon, a tizenharmadrendű terhelt esetében a kihallgatása utáni 5. napon és tizennegyedrendű terheltnél a kihallgatását követő 7. napon rendelt ki a védőt. A kilenced-, a tizenegyed- és a tizenkettőrendű terheltek vonatkozásában az első kihallgatásuk után került sor a védői meghatalmazás benyújtására.

A nyomozó ügyészség a védők kirendelése után – a terheltek folytatólagos kihallgatása során – a korábbi gyanúsításhoz képest *módosította* a bűncselekmény minősítését. A módosított gyanúsítás szerinti bűncselekmény büntetési tétele már „csak” három évig terjedő szabadságvesztés. A védőki-rendelő határozat nélkül vallomást tevő terheltek a gyanúsítás módosításakor fenntartották vallomásukat, amelyet korábban a megalapozott gyanú közlésekor tettek. Egy részük nem tett új vallomást, vagy korábbi vallomásukat csak kiegészítették.

⁵ A Be. 179. § (3) bekezdése szerint: „A gyanúsítottat figyelmeztetni kell arra, hogy védőt választhat, illetőleg védő kirendelését kérheti. Ha az eljárásban védő részvétele kötelező, a gyanúsított figyelmét arra is fel kell hívni, hogy ha három napon belül nem hatalmaz meg védőt, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság rendel ki védőt. Ha a gyanúsított kijelenti, hogy nem kíván védőt megbízni, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság nyomban védőt rendel ki.”

Egyedül a hetedrendű terhelt volt az, aki a megalapozott gyanú közlésekor beismerő vallomást tett, majd az ez után következő folytatólagos kihallgatásakor már megtagadta a vallomástételt. A továbbiakban sem a nyomozásakor, sem a bírósági eljárásban nyilatkozatot nem tett.

Pertörténet, a döntésekhez fűzött indokolás

Az ügyész a terheltek ellen vádat emelt. A vád – egyebek mellett – a megalapozott gyanú közlését tartalmazó gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyvekre is épült. A vádiratot⁶ a Fővárosi Törvényszékre nyújtották be.

Az elsőfokú bíróság – mint törvényes bizonyítási eszközt – a nyomozás során foganatosított és a védőkirendelő határozat megléte nélküli, a megalapozott gyanú közlését is tartalmazó kihallgatási jegyzőkönyveket, valamint az abban foglalt vallomásokat a bizonyítás anyagává tette. Mindezek alapján a terheltek büntetőjogi felelősségét megállapította, és büntetést szabott ki.

Az elsőfokú bíróság az ítéletében⁷ a hivatkozott – törvénysértően felvett – gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyveket a bizonyítékok köréből nem reszektette ki. Elutasította a védelem arra irányuló eljárési kifogását, hogy törvényes vád hiányában a bíróság szüntesse meg az eljárást a hatod-, a heted-, a nyolcad-, a kilenced-, a tized-, a tizenegyed-, a tizenharmad- és a tizennegyendrendű vádlottak vonatkozásában. Leghatározottabb álláspontom szerint azonban védői kirendelés hiányában ezeknek a vádlottaknak a meggyanúsítása nem volt törvényes. Mindezek mellett a gyanúsítottak első kihallgatásakor a nyomozó ügyészség eljárási hibákat is ejtett.

Az elsőfokú bíróság döntése indoklásában felhívta a Be. 2. § (2) bekezdésének rendelkezését, amely szerint „törvényes a vád, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett beadványában meghatározott személy pontosan körülírt, büntetőtörvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi”.

A továbbiakban még a következők kifejtésére kerül sor: „A törvényes vád követelménye nem a vádelőkészítés, hanem annak következménye, a benyújtott vád alapján vizsgálendő. Így a vádemelésre jogosultság (alaki legitimáció) vizsgálata sem terjedhet ki a vádelőkészítési (nyomozási, vádemelési) szakasz vizsgálatára. A vádemelésről az ügyész kizárólagosan dönt, aminek

⁶ A Budapesti Nyomozó Ügyészség Nyom.199/2011. számú vádirata.

⁷ A Fővárosi Törvényszék 20.B.1767/2013/14. számú ítélete.

a megnyilvánulása, hogy a bírósághoz benyújtja a vádiratot. A vádemelés miatt nincs helye jogorvoslatnak. Ha a törvényes vád követelménye kapcsán vizsgálendő lenne a vádelőkészítés, akkor a bíróság hivatalból felülbírálná az ügyész vádemelésről való döntését, amire nincs törvényes lehetőség. A bíróság az ügyész vádemelésről való döntését nem bírálhatja felül, jogkörébe a benyújtott vád eljárásra (alaki és tartalmi szempontból való) alkalmasságáról (Be. 267. § (1) bekezdés j), k) pont, 309. § (1) bekezdés, 332. § (1) bekezdés d) pont), valamint magáról a vádról való döntés (Be. 257. §) tartozik. Ez utóbbinál lehet jelentősége a vádemelést megelőző szakasz esetleges hiányosságainak. A vád törvényességet a vádemelést megelőző szakasz (nyomozás) esetleges hiányosságai nem érintik, a nyomozás során elkövetett esetleges eljárási szabálysértések nem vezetnek a törvényes vád hiányához (EBH 2011.2299, EBD 2012.B.31). A vádemeléssel az ügyész azt juttatja kifejezésre, hogy a rendelkezésre bocsátott nyomozati iratok alapján milyen, a terhelt felelősségét megalapozó tényeket állapított meg és ezzel kapcsolatban mi a jogi álláspontja. Az, hogy a konkrét ügyben rendelkezésre álló tényeket, adatokat az ügyész milyen módon értékeli és abból milyen következtetéseket von le, az ügyész szabad mérlegelési jogkörébe és szakmai felelősségébe tartozik. (14/2002. (III. 20.) AB határozat, 7212009. (VII. 10.) AB határozat, 3/2004. (II. 17.) AB határozat.”⁸

Az ítélet indokolása leszögezi, hogy jelen ügyben az első gyanúsítottai valomások fogatosításakor a Be. 46. § (1) bekezdés a) pontja alapján kötelező volt a védelem. Továbbá hivatkozik a Be. 179. § (3) bekezdésére⁹, a Be. 48. § (1) bekezdésére¹⁰, és Be. 46. § b) pontjára¹¹ is. E rendelkezésekből azt a következtetést vonja le, hogy „csak fogva lévő terhelt esetén kötelező a védőt az első kihallgatását megelőzően kirendelni, a kötelező további eseteinél nincs akadálya a kihallgatásnak, ha a gyanúsított figyelmeztetése szabályszerűan megtörtént és a gyanúsított nem jelentette ki azonnal, hogy nem kíván védőt megbízni”¹².

⁸ Fővárosi Törvényszék 20.B.1767/2013/14. számú ítélet, 24. o. utolsó bek., és 25. o. első bek.

⁹ Lásd 5. számú lábjegyzetet.

¹⁰ Be. 48. (1)) bekezdése: „A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság védőt rendel ki, ha a védelem kötelező, és a terheltnek nincs meghatalmazott védője. A terheltet a kirendelést követően tájékoztatni kell a védő személyéről és elérhetőségéről. A 46. § b) pontja esetén a védőt legkésőbb a terhelt első kihallgatásáig ki kell rendelni. A kirendelő határozatban a védőt tájékoztatni kell a terhelt fogva tartásának helyéről, valamint kihallgatásának tervezett helyéről és idejéről.”

¹¹ Be. 46. § b) pontja: „a terheltet fogva tartják”.

¹² Fővárosi Törvényszék 20.B.1767/2013/14. számú ítélet, 25. o. második bek.

Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a védelem által hivatkozott 2007/402. BH ebben az ügyben nem releváns. Ugyanis e jogesetben két évtől nyolc évig terjedő bűncselekmény volt a gyanúsítás tárgya, nem történt figyelmeztetés a Be. 179. § (3) bekezdésében foglaltakra és csak a nyomozás befejezése után, az iratismertetést megelőzően rendeltek ki a gyanúsított számára a védőt. Az elsőfokú bíróság leszögezi, hogy *„ebben az esetben nem a védő jelenlétének hiánya, hanem figyelmeztetés elmaradása, ill. az, hogy a három nap leteltét követően, sem a további kihallgatások előtt nem rendeltek ki számára védőt, okozta azt, hogy az ezt követően a nyomozati szakban tett vallomásai bizonyítékként nem voltak értékelhetőek”*¹³.

Az elsőfokú ítélet indokolása rögzíti továbbá, hogy *„[...] a VI. r. vádlott első kihallgatásakor nem volt teljes körű a figyelmeztetés, de figyelemmel arra, hogy nem tett vallomást, ennek a bíróság megítélése szerint nem volt jelentősége. Később a VI. r. vádlott meghatalmazott védőt, de a továbbiakban is élt a vallomástétel megtagadásának jogával. Megállapítható továbbá hogy a VII. r. vádlottat – bár az első kihallgatását követő napon rendeltek ki a védőt számára – az első kihallgatásakor nem figyelmeztették a kötelező védelem szabályaira. A VIII. r., XIII. r., és a XIV. r. vádlottak az első gyanúsított ki hallgatásukkor ugyancsak nem figyelmeztették a kötelező védelem szabályaira, a későbbi kihallgatások azonban már szabályosan zajlottak. A figyelmeztetés elmaradására tekintettel ezen terheltek első vallomása bizonyítékként nem lenne értékelhető. A IX., X., XI. és XII. r. vádlottak figyelmeztetése az első kihallgatáskor szabályszerűen megtörtént, így nem volt akadálya sem a kihallgatásuknak, sem az ekkor tett vallomásuk felhasználásának. A bíróság az első vallomás felhasználhatóságával kapcsolatban vizsgálta azt is, hogy a védő kirendelését, a védői jelenlét biztosítását a cselekmény tárgyi súlya indokolta. [...] Később a gyanúsítás módosításra került, és a vád már valamennyi vizsgáló vádlott vonatkozásában három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető cselekményekről szól, amikor már nem kötelező a védelem. Mivel a gyanúsítás tárgyat és a vád tárgyat képező cselekmény az eljárás folyamán érdemben lényegében nem változott, ebből az következik, hogy már az eljárás elején, az első kihallgatáskor sem lett volna kötelező a védelem. Így a bíróság álláspontja szerint semmilyen tényleges joghátrány nem érte egyik kihallgatott személyt sem az első kihallgatásakor, eljárási jogaik nem csorbultak. Figyelmeztetésük arra ugyanis valamennyi esetben ki-*

¹³ Uo. harmadik bek.

terjedt, hogy védőt választhatnak és védő kirendelését kérhetik, így ezzel a lehetőséggel már az első kihallgatáskor is tisztában voltak.”¹⁴

Az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásában hivatkozott továbbá a 1993/223. BH-ra, amely szerint: „[...] nem törvénysértő a védelem mellőzése, ha másodfokú bíróság a bűncselekmény minősítését megváltoztatja, és a vádlott bűnösségét öt évet meg nem haladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményben állapítja meg. A Határozat tartalmazza, hogy az első fokú bíróság a vádlott számára nem rendelt ki védőt, holott a cselekmény büntetési tételére figyelemmel kötelező lett volna. Amennyiben kötelező védelem esetén nincs kirendelt védő, és nincs jelen a tárgyaláson, az olyan eljárási szabálysértés, ami miatt az első fokú ítélet hatályon kívül helyezésének van helye. A másodfokú bíróság azonban a vádlott cselekményét enyhébben minősítette, amely esetben a jogszabály már nem írja elő a kötelező védelmet. A Határozat kifejti, hogy annak megállapításánál, hogy az eljárásban a védő részvétele mikor kötelező, nem a bűncselekmény téves minősítése, hanem a törvényszerű minősítés az irányadó. A bíróság megítélése szerint ezen érvelés nem csak az első és a másodfokú bíróság viszonylatában, hanem a nyomozati szak tekintetében is irányadó. Így mivel az ügyben vizsgáló szerepet betöltő vádlottak egyikének esetében sem volt kötelező a védelem, egyik terhelti vallomás felhasználhatóságának sincs akadálya.”¹⁵

Az elsőfokú bíróság ítéletének indokolása leszögezi azt is, hogy: „[...] azon terheltek vonatkozásában, akik az első kihallgatásukat követően az eljárás későbbi szakaszában, a védelem által sem kifogásolt, szabályosan zajló kihallgatások során az első vallomásukat fenntartották, az első vallomás figyelembevételének egyébként sincs akadálya. A korábbi vallomás fenntartása ugyanis azt jelenti, hogy a terhelt a korábbi vallomásával egyezően nyilatkozik.”¹⁶

A Fővárosi Ítélőtábla mint másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által kifejtett indokolást ítéletében teljes mértékben elfogadta. A Fővárosi Ítélőtábla hangsúlyozta, hogy a védő kötelező részvételének megállapítása során minden esetben a törvényes anyagi jogi minősítés szerinti büntetési tétel az irányadó.¹⁷

Álláspontom szerint az ügyben eljáró bíróság döntéseinek elvi üzenete a következőképpen foglalható össze: a nyomozási szakban a „meghatározott

¹⁴ Uo. negyedik bek.; 26. o. első és második bek.

¹⁵ Uo. 26. o. második bek.

¹⁶ Uo. harmadik bek.

¹⁷ A Fővárosi Ítélőtábla mint másodfokú bíróság 4.Bf.128/2015/11. számú ítélete.

személlyel” törvénysértő módon közölt megalapozott gyanúnak és a törvénysértően felvett vallomásnak mint jogellenes módon beszerezett bizonyítási eszköznek nincs jogi hatása. Márpedig véleményem szerint ez az üzenet semmiképp nem érvényesülhetne a bíróságok ítélkezési gyakorlatában. Kizártnak tartom, hogy a törvényes vád vonatkozásában a bíróságoknak nem kell tekintettel lenniük a Be. 2. § (1) és (2) bekezdésében írtakra.

Az sem tartható, hogy a Be. rendelkezéseit súlyosan sértő eljárási cselekménynek nincs, és ne legyen jogkövetkezménye arra hivatkozással, hogy a vád az előbbieken írtak esetén is törvényes. Kizártnak tartom azt a jogalkotói szándékot, hogy az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatósága, egyértelműsége a nyomozási szakban sérthető, valamint azt, hogy az említett bírói gyakorlat (az egyébként jogellenes kiterjesztő értelmezésére hivatkozással) egyebek között az 1993/ 223. BH-val alátámasztható.

A döntések indokolásának kritikája

A megalapozott gyanú és a (törvényes) vád viszonya

A Be. 6. § (2) bekezdése rögzíti, hogy csak az ellen indítható büntetőeljárás, akit bűncselekmény megalapozott gyanúja terhel. A Be. azonban nem fogalmazza meg a gyanú fogalmát, és nem határozza meg annak fokozatait sem, így a megalapozott gyanút sem.

Az első magyar büntetőeljárási kódex, az 1896: XXXIII. tc. (bűnvádi perrendtartás, a továbbiakban: Bp.) 1. §-a szerint „*Bűnvádi ügyben bírói eljárás csak a törvény értelmében, vád alapján és csak az ellen indítható, a kit büntett, vétség vagy kihágás nyomatékos gyanúja terhel [...]*” Finkey Ferenc szerint a Bp. 1. § alapján a „*[...] bírói eljárás megindításának feltétele 1. bűncselekmény nyomatékos gyanúja, 2. törvényes vád, 3. törvényes bíróság, 4. az eljárás törvényessége. E feltételek nélkül az eljárás vagy egyáltalán meg sem indítható vagy nem nevezhető bírói eljárásnak.*”¹⁸ A büntetőeljárásról szóló 1962. évi 8. tvr. és az 1973. évi I. tv. a büntetőeljárás megindításának feltételeként az alapos gyanút határozta meg, amely megegyezik a megalapozott gyanú fogalmával.

Elméleti megközelítésben: „*[...] a gyanú a büntető eljárásban alapvetően logikai valószínűség, azaz lényegében objektív jellegű kategória, mint a kiin-*

¹⁸ Finkey Ferencz: A magyar büntető eljárás tankönyve. Politzer Zsigmond és fia kiadása, Budapest, 1903, 191. o.

dulási adatok és levont valószínűségi következtetés közötti logikai reláció, amely mindenki számára egyforma és ellenőrizhető”¹⁹.

Tremmel Flórián szerint a gyanú fokozatai „[...] az egyszerű gyanú a rendelkezésre álló adatokon alapuló kisebb (50%-nál alacsonyabb) valószínűségi következtetés a bűncselekmény léteire vagy az elkövető kilétére, az alapos gyanú már viszonylag határozott és többé-kevésbé ellenőrizhető adatokon alapuló nagyobb (50%-nál magasabb) valószínűségi következtetés a gyanú fokozatai közötti különbségtételnek alapvető jelentősége abban áll, hogy a Be. az egyszerű gyanúhoz kevés, az alapos gyanúhoz sokeljárési joghatást fűz, ugyanakkor azonban sem az egyszerű, sem az alapos gyanúhoz nem kapcsolódhat anyagi joghatás, mert ehhez mindig bizonyosság, illetve bizonyítottság szükséges”²⁰.

A kétirányú megalapozott gyanú közlésétől már meghatározott személlyel szemben folytatják a nyomozást, amely során a gyanúsított első kihallgatása is megtörténik (*in personam*). A bírósági eljárás megindításának a feltétele a kétirányú nyomatékos gyanú (*in rem és in personam*), azaz a vádemeléshez már feltétlenül bizonyítékokkal megerősített gyanú, vagyis a régi bevált per-jogi kifejezéssel élve „nyomatékos” gyanú szükséges.²¹

A nyomatékos gyanú tehát a bizonyítékokkal megerősített megalapozott gyanú, amely kevesebb, mint a jogi bizonyosság, de a valószínűség magasabb fokát jelenti, így több, mint a megalapozott gyanú. Ennek következtében a kétirányú nyomatékos gyanú a megalapozott gyanúra épül, így a nyomozás során közölt megalapozott gyanúnak jogi hatása van a vádra.

Berkes György szerint a gyanú magasabb fokát feltételezi a vádemelés, ami azt jelenti, hogy az ügyésznek már elegendő bizonyítéka van az ártatlanság vélelmének megdöntésére.²² A Be. azonban nem szabályozza – úgy, mint a Bp. – a bírósági eljárás megindítása feltételként a nyomatékos gyanút, megelégszik a megalapozott gyanúval.

Király Tibor szavaival élve a „[...] bűnösséget megállapító ítéletben a bírónak a bizonyosság fokáig kell eljutnia. Ideális követelmény, hogy az ügyész a vádemelés esetén a vádlott bűnösségét illetően szintén eljusson a bizonyosságig. A jog azonban az ügyésztől nem ezt igényli, hanem azt, hogy megalapozott gyanú alapján emeljen vádat. Ez objektív kritérium és az ügyésznek a

19 Király Tibor: Büntető ítélet a jog határán. KJK, Budapest, 1972, 234. o.

20 Tremmel Flórián: Gyanú és büntető eljárás. In: Ádám Antal (szerk.): Jubileumi tanulmányok 40. Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Pécs, 1985, 319. o.

21 Herke Csongor – Fenyvesi Csaba – Tremmel Flórián: A büntető eljárásjog elmélete. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2012, 226. o.

22 Berkes György (szerk.): Büntetőeljárásjog. Kommentár a gyakorlat számára. I. kötet. HVG-ORAC, Budapest, 2004–2008, 35. o.

*vádemelésben erről kell a bizonyítási eszközök felsorakoztatásával számot adnia. [...] Ebben elfér a kételynek bizonyos foka, de majd a tárgyalás lesz az ügyészi meggyőződés hitelességének a kontrollja.*²³

A Be. 2. § (2) bekezdése szerint a törvényes vád tartalmi elemei közé tartozik a meghatározott személy megjelölése. Gellér Balázs József szerint amennyiben „[...] a gyanúsítás jogszerűen nem is történt meg, a vádemelésre sem kerülhet sor; és az így emelt vád következképpen törvénytelen”²⁴.

Egyetértek Gellér Balázs József álláspontjával. A vádemelésnek véleményem szerint is feltétele a vádban megjelölt meghatározott személlyel a nyomozási szakban közölt megalapozott gyanú törvényes ismertetése. Ennek hiányában a vádban megjelölt meghatározott személy vádolása nem törvényes, ezért a vád nem felel meg a Be. 6. § (2) és a Be. 2. § (2) bekezdése szerinti törvényi követelménynek. Nézetem szerint a jogesetben jelölt, a vádban megjelölt „meghatározott személy” terheltekkel jogellenesen közölt megalapozott gyanú alapján a vádolásuk is törvénysértő, amely súlyos eljárási hiba, nem tekinthető „hiányosságnak”, így a vád velük szemben nem lehet törvényes.

A (törvényes) vád tartama és szabályozása

Király Tibor még 2003-ban fogalmazta meg, hogy a váddal szemben támasztott általános követelmény, hogy a vád törvényes és megalapozott legyen.²⁵ Ekkor még a Be. kifejezetten nem tartalmazta a törvényes vád fogalmát, de erről a korábbi büntetőeljárási kódexek sem rendelkeztek.

Király Tibor szerint azonban a 2003-ban hatályos Be. rendelkezései közvetett módon – az eljárás megindítására, a vádiratra, a nyomozásra, az eljárás megszüntetésére, a felmentő ítéletre vonatkozó szabályoknál – utalnak a törvényes vád fogalmára. Bár jelzi, hogy a fellebbezési eljárásban a Be. a „törvényes vád” fogalmát leszűkített értelemben használja. Nézete szerint nem tekinthető törvényesnek a vád, ha az eljárásnak bármilyen természetű akadály van: akár büntetőjogi, akár büntetőeljárás-jogi, akár más természetű.²⁶

A törvényes vád fogalma a 2006. évi LI. törvény (Novella) által bekerült a Be.-be. A Be. 2. § (2) bekezdése szerint: „A vád törvényes, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy pon-

²³ Király Tibor: Büntető-eljárási jog. Osiris Kiadó, Budapest, 2008, 391. o.

²⁴ Gellér Balázs József: A vád törvényességének egyes aspektusai. In: Belovics Ervin – Tamási Erzsébet – Varga Zoltán (szerk.): Örökség és büntetőjog. Emlékkönyv Békés Imre tiszteletére. PPKE JÁK, Budapest, 2011, 465. o.

²⁵ Király Tibor: Büntető-eljárási jog. Osiris Kiadó, Budapest, 2003, 353. o.

²⁶ Uo.

tosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi.” A Be. e rendelkezése együttesen tartalmazza a törvényes váddal szemben támasztott alaki feltételt, a vádlói legitimációt, továbbá a minimális tartalmi követelményeket, így: a vádlott személyét, a büntető törvénykönyvbe ütköző magatartást, illetve a vádlói indítványt. Nem rögzíti azonban a megalapozottság kritériumát.

A Kúria a jogalkalmazás egysége érdekében elvi bírósági határozatban rögzítette, hogy „A vád anyagi jogi megalapozottsága a vád törvényessége szempontjából közömbös. A vád törvényessége a vádnak az a képessége, amelynek folytán alkalmas a bírósági eljárás megindítására.”²⁷

A Be. törvényes vád fogalma tekintetében kritikai értékelés is megjelenik a szakirodalomban. Erdei Árpád szerint a „Törvényes a vád, ha... kezdetű formula üzenete szerint szenvedhet a vád akármilyen jelentős törvényellenességben, ha a 2. § (2) bekezdésében írtaknak megfelel, törvényesnek kell tekinteni.”²⁸ Belovics Ervin rámutatott arra, hogy „[...] a törvényes váddal szemben támasztott valóban minimális követelmények és a törvény szövege a vádnak törvényes bizonyítékokkal való megalapozását, mint kritériumot nem tartalmazza. Ugyanakkor az sem képezheti vita tárgyát, hogy a vádnak bizonyítékokon kell alapulnia, a bizonyítékok beszerzésének pedig törvényesnek kell lennie. A jelenlegi szabályozást alapul véve, ha a vádemelés alapját képező minden bizonyíték törvénytelen, a vád megalapozatlan, de nem törvénytisztító.” Ezt az ellentmondást véleménye szerint csak a törvénytisztító módosításával lehet megoldani.²⁹ Király Tibor és Erdei Árpád szerint a törvényi rendelkezés a törvényes váddal szembeni négy fő követelménye „[...] alapján megállapítható hogy a bennük tárgyalt hibákban szenvedő vádak bírósági kezelésére a hatályos törvény nem ad egyértelmű útmutatást. Ezért csak logikai úton lehet arra következtetni, hogy ha a vád nem törvényes, és ezt a bíróság észleli, az eljárást meg kell szüntetnie, de ezt nem mindig teheti. [...] a vád törvényességének a meghatározása számos problémát teremt. Ezek megszüntetése jogalkotói feladat, a módját is a jogalkotásnak kell megtalálnia.”³⁰

²⁷ EH 2014.10.B17

²⁸ Erdei Árpád: Dogmatika nélküli büntető eljárásjog – képtelenség vagy valóság. Magyar Jog, 2008/8., 518. o.

²⁹ Belovics Ervin: A vád törvényessége. Tudományos tevékenységet áttekintő összefoglalás. Budapest, 2012, 28. o. [Pázmány Péter Katolikus Egyetem Habilitációs Füzetek]

³⁰ A vád törvényességének vizsgálata. Összefoglaló vélemény. Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport, 2013. EI.IIE.I/4.; Erdei Árpád – Király Tibor: Észrevételek a törvényes vádról. Melléklet a Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoportja A vád törvényességének vizsgálata című összefoglaló jelentéséhez. Budapest, 2014, 53–54. o.

Király Tibor szerint „*Megalapozott a vád, ha olyan bizonyítékokon alapul, amelyek törvényes bizonyítási eszközökből származnak*”³¹.

Király Tibor nézetét elfogadva Gellér Balázs József kifejti, hogy a vád megalapozottsága a vád törvényességének a része, mivel a törvényes vád csak törvényesen beszerzett bizonyítékokon alapulhat. Megállapítja, hogy a vádnak tartalmaznia kell azt az ügyészi meggyőződést, hogy a bizonyítékok alkalmasak a vádlott bűnösségének kétséget kizáró bizonyítására. Ha a vád ennek a kritériumnak nem felel meg, akkor ez a jogellenesen beszerzett, fel nem használható bizonyítékokra alapuló vád törvényességét kizárja.³²

A törvényes vád fogalma vonatkozásban a szakirodalomban eltérő nézetet is találunk, amely a Be. rendelkezést alapul véve nem tekinti a törvényes vád fogalmának részeként a vád megalapozottságát. *Fantoly Zsanett* szerint „*A vád bizonyíthatósága azonban már a vád megalapozottságának (és nem törvényességének) körébe tartozik, amelyre nem terjeszthető ki a törvényes vád követelményrendszere. A vád törvényességének ugyanis nem feltétele a vádnak bizonyítékokkal való megalapozása.*”³³

A Kúria is leszögezi, hogy „*A vád törvényességét nem érinti, hogy a nyomozás szabályait betartották-e, és az sem, hogy a vád törvényesen beszerzett és ellenőrzött bizonyítékon alapszik-e*”³⁴. Továbbá „*[...] a vád törvényességét a vádemelést megelőző szakasz (a nyomozás) esetleges hiányosságai nem érintik (EBH 2011.2299.), a vád törvényessége kizárólag a bírósághoz benyújtott vád alapján vizsgálható. [...] Amennyiben a bíróság vizsgálhatná a vádelőkészítést, illetve a nyomozati eljárást, akkor – hivatalból – felülbírálná az ügyész vádemelésről való döntését, erre azonban a bíróságnak nincs törvényes lehetősége, a bíróságnak a törvény kizárólag a benyújtott vád alaki és tartalmi szempontból történő vizsgálatára ad felhatalmazást.*”³⁵ A Kúriának erre az álláspontjára hivatkozott az ismertetett jogesetben az elsőfokú bíróság is, ami valójában egy tarthatatlan állapotot definiál.

Az ügyész büntetőeljárásbeli általános kötelessége az igazság feltárása és a törvényesség megtartása³⁶, és ha a vád nem „törvényes”³⁷, az ügyész általa-

31 Király Tibor (2008): i. m. 390. o.

32 Gellér Balázs József: i. m. 460. o.

33 Fantoly Zsanett: Törvényes legyen-e a vád, avagy újabb gondolatok a vádelvről – egy törvénytervezet tükrében. In: Gál Andor – Karsai Krisztina (szerk.): Ad Valorem. Ünnepi tanulmányok Vida Mihály 80. születésnapjára. Iurisperitus Kiadó, Szeged, 2016, 62. o.

34 EH 2014.10.B17

35 A Kúria Bfv I.1559/2012/4 számú végzése.

36 Király Tibor (2008): i. m. 156. o.

37 Itt nem a Be. 2. § (2) bekezdésében rögzített törvényes vád szűkített fogalmát értem, hanem a Király Tibor által megfogalmazott, a megalapozott vád fogalmát is magában foglaló törvényes vádat.

nos kötelességének nem tett maradéktalanul eleget. Az ügyész ezen eljárásával sérti a jogbiztonság, a tisztességes eljárás és az eljárási feladok megoszlásának elvét.

Az Alkotmánybíróság 14/2002. (III. 20.) határozatában kifejtette, hogy „[...] állami büntető igény érvényesítése az ügyész alkotmányos kötelezettsége és ennek a szakmai, hivatásbeli mulasztásból eredő elenyészése kockázatot is az ügyész viseli. A kockázat csökkentéséhez fűződő érdek semmiképp nem lehet erősebb, mint a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesítése. Ez utóbbinak viszont alapvető feltétele az eljárásbeli funkciók tiszta elkülönítése [...]” Az Alkotmánybíróság arra is rámutatott, hogy „A tisztességes eljárás követelményének alapfeltétele a vádlói és az igazságszolgáltatási funkciók szétválasztása”. Az Alkotmánybíróság korábban, már a 9/1992 (I. 30.) határozatában kifejtette, hogy a jogállamiság alapvető ismérve a jogbiztonság, amely nemcsak „[...] az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is”.

Az Alkotmánybíróság 14/2002. (III. 20.) határozatában egyértelműen megállapítja: „A váddal való rendelkezésből fakadó eljárási feladatok teljesítése vagy elmulasztása kizárólag az ügyész hivatásbeli felelőssége [...]. A közvádoló oldalán jelentkező vétkes vagy vétlen mulasztások, esetleges szakmai hibák kiküszöbölésére szolgáló korrektívumok azonban semmiképpen sem eredményezhetik a vád és az ítékezés eljárási funkcióinak összemosását.”

*A kötelező védelem értékelése
és a bűncselekmény minősítésének jelentősége*

„A gyanúsítottal a kihallgatás elején közölni kell a gyanúsítás lényegét az arra vonatkozó jogszabályok megjelölésével. Az eljárásnak ez a momentuma igen nagy jelentőségű, mert a gyanúsított ettől a pillanattól kezdve gyakorolhatja több fontos jogát, így a vallomástételt, illetve a vallomástétel megtagadását. A gyanúsított kihallgatása az a nyomozási cselekmény, amellyel vele szemben az eljárás formális értelemben is megindul.”³⁸

A Be. 62. §-ában rögzített általános rendelkezés szerint „A bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság az eljárási cselekmény elvégzése előtt a cselekménnyel érintett személyt a jogairól tájékoztatja, és a kötelezettségeire figyelmezteti”. A 2012/13/EU irányelv 3. cikke öt alapvető jogot határoz meg, amelyekről a terheltek számára vagy szóban, vagy írásban, egyszerűen, közérthető

³⁸ Berkes György (szerk.): i. m. 523. o.

módon tájékoztatást kell adni. Idetartozik a védelemhez való jog, aminek vonatkozásában a hatóságokat konkrét – a Be. 179. § (3) bek.³⁹ szerint –, aktív tevékenységben megnyilvánuló figyelmeztetési kötelezettség terheli.

A magánszemély a megalapozott gyanú közlésétől gyanúsított (terhelt), és így a védelemhez való jog alapvető joga. A kötelező védelem eseteiben a nyomozó hatóságot védőki rendelési köteleesség terheli, ha a terhelt nem halmaz meg védőt.⁴⁰ A Be. szerint a nyomozás során kötelező védelem esetén nem a védő jelenléte kötelező, hiszen a kirendelt védő csak értesítést kap az eljárási cselekményről, így a gyanúsított kihallgatásáról is. A védő jelenléte az eljárási cselekményeken csak a bírósági eljárásban kötelező. (Megjegyzem, hogy az elsőfokú bíróság tévedett, mert nem a védő jelenlétének hiánya volt az eljárás során előterjesztett védői kifogás tartalma.)

A 2007/402. BH-ban írtak szerint kötelező védelem esetén a védő kirendelésének elmulasztása a nyomozó hatóság részéről a terhelt jogainak olyan lényeges korlátozását jelenti, hogy az ennek hiányában végzett kihallgatásakor tett vallomása bizonyítékként nem értékelhető. Álláspontom szerint az elsőfokú bíróság indokolásában – az említett jogeset kapcsán – kifejtett álláspontjával szemben az imént felhívott BH értelmezése bír jogi relevanciával. A nyomozás folyamán a kötelező védelem esetén a védőt a megalapozott gyanú közlésekor foganatosított gyanúsított kihallgatáskor ki kell rendelnie a nyomozó hatóságnak. *Ez nem csak a fogva tartott gyanúsított esetén kötelező.* Egyértelműen megállapítható, hogy a hatod-, a heted-, a nyolcad-, a kilenced-, a tized-, a tizenegyed-, a tizenkettő-, a tizenharmad- és a tizennegyedrendű terhelt tekintetében a megalapozott gyanú közlésekor nem állt rendelkezésre a védői kirendelő határozat, és meghatalmazott védőjük sem volt, így került sor a kihallgatásukra. Az elsőfokú bíróság is leszögezte ítéletében, hogy a heted-, a nyolcad-, a tizenharmad- és a tizennegyedrendű terhelt vonatkozásában elmaradt a kötelező védelemre való figyelmeztetés, míg a hatodrendű terhelt esetében e tekintetben nem volt teljes körű. Továbbá az első kihallgatás utáni védőki rendelések a nyolcad-, a tized-, a tizenharmad- és a tizennegyedrendű terhelt tekintetében – a Be. 179. § (3) bekezdése alapján – törvénysértők voltak.

Mindezek alapján – álláspontom szerint – a nyomozó ügyészség törvénysértő eljárást folytatott le. A jelölt terhelt vallomásait az elsőfokú bíróságnak ki kellett volna zárnia a bizonyítékok köréből, mivel e vallomások az eljárás során bizonyítékként nem értékelhetők. Hivatkozom e körben még a bizonyítás

³⁹ Lásd az 5. számú lábjegyzetet.

⁴⁰ A Be. 48. § (1) bekezdés 11. pontjában jelölve.

módszerére vonatkozó tilalomra is, amelyet a Be. a 78. § (4) bekezdése ír elő. E szerint: „*Nem értékelhető bizonyítékként az olyan bizonyítási eszközből származó tény, amelyet az eljáró hatóság bűncselekmény útján, más tiltott módon vagy a résztvevők eljárási jogainak lényeges korlátozásával szerzett meg.*”

A hivatkozott terheltek első vallomásai azonban nemcsak hogy nem értékelhetők bizonyítékként, hanem védő kirendelése hiányában a gyanúsítások sem voltak törvényesek. Mint ahogy már hivatkoztam rá, a vádban megjelölt személy csak törvényesen meggyanúsított és kihallgatott személy lehet, mert aki a nyomozás során nem kerül gyanúsított jogállásba, az nem lehet vádlott a bírósági eljárásban. A büntetőeljárásban csak törvényesen bevont meghatározott személy, azaz csak gyanúsított ellen nyújtható be törvényes vád. A büntetőigény elenyészésének következményeivel járó kockázatot az eljáró ügyésznek kell viselnie. Az ügyész felelőssége, ha szakmai, hivatásbeli mulasztásából eredően a szóban forgó igény érvényesítése elenyészik.

Az előbbieket alapján megállapítható, hogy a nem törvényes gyanúsítás következtében a jogesetben jelölt hatod-, heted-, nyolcad-, kilenced-, tized-, tizenegyed-, tizenketted-, tizenharmad- és tizennegyedrendű vádlottak nem váltak a büntetőeljárás alanyaivá, így terheltek, azaz vádlottak sem lehetnek. Ennek következtében a bíróságon tett vallomásaikat sem lehet bizonyítékként értékelni, már csak azért sem, mert a kizárt bizonyítékot nem lehet fenntartani a tárgyaláson. A gyanúsításbeli deliktum minősítésének megváltoztatásával – az már nem esik a kötelező védelem esetkörébe – nem új gyanúsítás történt, hanem csupán hivatkozás történt az első, törvénysértő alapgyanúsításra.

Álláspontom szerint a gyanúsítás minősítésének megváltoztatása az eljáró ügyészség részéről nem teszi semmissé a nyomozás során történő törvénysértő eljárást, mert ha igen, akkor ez a tisztességes eljárás elvét és ennek következtében a fegyverek egyenlőségének elvét is sérti. Elfogadhatatlan az elsőfokú bíróság azon álláspontja, hogy – tekintettel a minősítés megváltoztatására – már az eljárás elején, vagyis az első kihallgatáskor sem lett volna kötelező a védelem, így az első kihallgatáskor semmilyen tényleges joghátrány nem érte egyik kihallgatottat sem, eljárási jogaik nem csorbultak. Hogyha ezt elfogadjuk, akkor elfogadnánk a joggal visszaélésnek, a jogbiztonság sérelmének törvényes lehetőségét.

A bizonyítékként nem értékelhető vallomást nem lehet az eljárás későbbi szakaszában fenntartani, és ha a következő vallomás megtételekor a gyanúsított nem mond semmit, azt nem lehet úgy értékelni, hogy „*a terhelte a korábbi vallomásával egyezően nyilatkozik*”. Az elsőfokú bíróság, nézetem szerint, ezt az okfejtést tévesen rögzíti ítéletében.

Végül elfogadhatatlan az elsőfokú bíróságnak az 1993/223. számú BH-ra hivatkozása, amely szerint a bírósági eljárásban nem törvénysértő a védelem mellőzése, ha másodfokú bíróság a bűncselekmény minősítését megváltoztatja. Álláspontja szerint, ha az eljárásban a védő részvétele kötelező, nem a bűncselekmény téves minősítése, hanem a törvényszerű minősítés az irányadó, ez a nyomozati szak tekintetében is irányadó. Az elsőfokú bíróság valójában ezzel az értelmezéssel indokolta azt a döntését, hogy a megalapozott gyanú közlését is tartalmazó kifogásolt kihallgatási jegyzőkönyveket, valamint az ebben felvett vallomásokat a bizonyítás anyagává tegye.

Ez az okfejtés már csak azért sem fogadható el, mert 1993-ban, amikor a Legfelsőbb Bíróság szóban forgó BH-ja megjelent, a kötelező védelem jogintézménye a nyomozási szakasz vonatkozásában nem volt szabályozva. A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. tv. 1993-ban hatályos rendelkezései szerint a kötelező védelem csak a bírósági szakban volt előírva.

Hangsúlyozom, hogy a nyomozási szakaszban a terhelt jogai korlátozottak, és csak a bírósági eljárásban teljesednek ki. Ennek következtében a nyomozási szakaszra nem lehet automatikusan irányadó a másodfokú bírósági eljárásban alkalmazott rendelkezés értelmezése. Megjegyzem, hogy a hivatkozott BH-ban a védő bírósági eljáráskori – kötelező védelem esetén való – jelenlétéről van szó, ellentétben azzal, hogy a jogesetben csak a védőkirendelés időpontja az aggályos. Ha az elsőfokú bíróság eme álláspontját elfogadnánk, akkor a jogbiztonság elve súlyosan sérülne, hiszen az elsőfokú bíróság értelmezése törvénysértően kiterjesztő. Az Alkotmánybíróság szerint ugyanis *„A közvádoló és a bíróság viszonyában alapvető kíváncsi, hogy az egyes konkrét eljárások során ne váljon megkérdőjelezhetővé a bírák függetlensége és pártatlansága, de a közvádolói monopólium belső lényege sem. Ez csak akkor valósulhat meg, ha a büntetőeljárásban részt vevő hatóságok működése tartalmi értelemben kiszámítható, ha a bíróság és az ügyészség által az eljárási törvény rendelkezései következtében ténylegesen ellátott feladatok megfelelnek az Alkotmány által rájuk ruházott közhatalmi funkcióknak.”*⁴¹

Konklúzió

Álláspontom szerint a törvényes vád része a vád megalapozottsága. Nem lehet törvényes a vád, ha nem törvényesen beszerzett bizonyítékokon alapul.

⁴¹ 14/2002. (III. 20.) AB határozat

Ez azt jelenti, hogy a bírósági eljárás megindításának a feltétele az, hogy a vád megalapozott legyen. Nézetem szerint a vád megalapozottságának a kérdése nem a vád bizonyíthatóságának a kérdése. Utóbbi a bírósági tárgyalás részeként lefolytatott bizonyítási eljárás során a bíró mérlegelési jogkörébe tartozik, amikor is a törvényesen beszerzett bizonyítékok alapján dönt a bíróság a vádlott bűnösségéről. Az elsőfokú bírósági tárgyalást megelőzően a vád megalapozottságát is vizsgálni kellene, vagyis szűken értelmezve: a vád *törvényesen beszerzett bizonyítékokon is alapszik.*

Angyal Pál szavait idézve: e körben a bizonyítékoknak nem érdemi mérlegeléséről, hanem alaki értékeléséről van szó.⁴²

Gellér Balázs József álláspontja szerint a törvényes vád fogalmát „*Nem kiiktatni kell a törvényből, hanem tovább munkálkodni azon, hogy tartalmát még pontosabban, a jogalkalmazás számára még hozzáférhetőbben fogalmazzuk meg*”⁴³.

A kodifikáció során azonban nem a törvényes vád törvényi definícióját pontosították a megalapozottsága követelményével. A javaslat normaszövege a törvényes – mint minimális elvárást megtestesítő – jelzőt kiiktatta a váddal szemben támasztott követelményekből. Nem rendelkezik a törvényes vád fogalmáról, és továbbra sem rendelkezik a vád „szűken értelmezett” megalapozottságáról. A javaslat normaszövege továbbá nem biztosítja azt a másik megoldást sem (erre a bíróságnak nincs törvényes felhatalmazása), hogy a bíróság hivatalból vizsgálja a nyomozati eljárást abban a tekintetben, hogy a vádban benyújtott bizonyítékok megfelelnek a törvényesség követelményének.

Ennek alapján rögzíthető, hogy a törvényes váddal kapcsolatos problémakört a Be. kodifikációja – egyelőre – nem oldotta meg, és továbbra is fenn tartja. De lege ferenda a javaslat normaszövegének kiegészítése a következők szerint szükséges:

6. § (1) bekezdés: „A bíróság *törvényes vád* alapján ítélezik.”

6. § (2) bekezdés: „A vád törvényes, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi és *törvényesen beszerzett bizonyítékon alapszik.*”

„*A jogállamisághoz szorosan tapadó jogbiztonság azt várja el a törvényhozótól, hogy a jog egésze, egységes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek, és előre láthatók legyenek. [...] A jogállamiság elvéből*

⁴² Angyal Pál: Magyar büntetőeljárásjog tankönyve. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-T, Budapest, 1917, II.59. o.

⁴³ Gellér Balázs József: i. m. 466. o.

*fakadnak nemcsak a büntető anyagi jog garanciái, hanem az eljárásjogi garanciák. Törvényes büntetőjogi felelősségre vonási eljárás garantálja, csak a jogállami igazságos büntető hatalom gyakorlását. Az eljárási mulasztás és eredménytelenség kockázata az államot terheli.*⁴⁴ E követelménynek a Be. kodifikációja során eleget kell tenni, és a (törvényes) vád problémakörének megoldásánál a jogalkotónak figyelembe kellene vennie Szabó András imént idézett gondolatait.

IRODALOM

A vád törvényességének vizsgálata. Összefoglaló vélemény. Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport, 2013. EI.IIE.I/4.

Angyal Pál: Magyar büntetőeljárásjog tankönyve. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-T, Budapest, 1917

Belovics Ervin: A vád törvényessége. Tudományos tevékenységet áttekintő összefoglalás. Budapest, 2012 [Pázmány Péter Katolikus Egyetem Habilitációs Füzetek]

Berkes György (szerk.): Büntetőeljárásjog. Kommentár a gyakorlat számára. I. kötet. HVG-ORAC, Budapest, 2004–2008

Erdei Árpád: Dogmatika nélküli büntető eljárásjog – képtelenség vagy valóság. *Magyar Jog*, 2008/8.

Erdei Árpád – Király Tibor: Észrevételek a törvényes vádról. Melléklet a Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoportja *A vád törvényességének vizsgálata* c. összefoglaló jelentéséhez. Budapest, 2014

Fantoly Zsanett: Törvényes legyen-e a vád, avagy újabb gondolatok a vádelvről – egy törvénytervezet tükrében. In: **Gál Andor – Karsai Krisztina (szerk.):** Ad Valorem. Ünnepi tanulmányok Vida Mihály 80. születésnapjára. Iurisperitus Kiadó, Szeged, 2016, 62. o.

Finkey Ferencz: A magyar büntető eljárás tankönyve. Politzer Zsigmond és fia kiadása, Budapest, 1903

Gellér Balázs József: A vád törvényességének egyes aspektusai. In: **Belovics Ervin – Tamási Erzsébet – Varga Zoltán (szerk.):** Örökség és büntetőjog. Emlékkönyv Békés Imre tiszteletére. PPKE JÁK, Budapest, 2011, 465. o.

Herke Csongor – Fenyvesi Csaba – Tremmel Flórián: A büntető eljárásjog elmélete. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2012

Király Tibor: Büntető ítélet a jog határán. KJK, Budapest, 1972

Király Tibor: Büntető-eljárási jog. Osiris Kiadó, Budapest, 2003

Király Tibor: Büntető-eljárási jog. Osiris Kiadó, Budapest, 2008

⁴⁴ Szabó András: A jogállami forradalom és a büntetőjog alkotmányos legitimitása. In: Németh Zsolt (szerk.): Tiszteletkötet Sárkány István 65. születésnapjára. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2010, 116–117. o.

Szabó András: A jogállami forradalom és a büntetőjog alkotmányos legitimitása. In: **Németh Zsolt (szerk.):** Tiszteletkötet Sárkány István 65. születésnapjára. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2010, 116–117. o.

Tremmel Flórián: Gyanú és büntető eljárás. In: **Ádám Antal (szerk.):** Jubileumi tanulmányok 40. Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Pécs, 1985, 319. o.